

Projevy vulgarity a zdvořilosti v diskusních fórech k domácí politice

Rostislav Gromnica (Ostrava)

EXPRESSIONS OF VULGARITY AND POLITENESS IN INTERNET FORUMS ABOUT DOMESTIC POLITICS

This work is based on language material comprising 1,508 pages. The analyzed texts are taken from the websites *novinky.cz*, *lidovky.cz* and *idnes.cz*, as these are records of discussion forums representing reactions to published news and comments. Overall, over 10,000 discussion messages were collected. The aim of this work is to analyze the tendency to vulgar expression in the observed discussion forums. I will try to find out how much the users keep or break the rules. Last but not least I will detect which means of vulgar and polite expressions prevail in this environment and to what extent the situation varies between the respective discussion forums.

KEYWORDS

vulgarism, politeness, discussion forum, rules

KLÍČOVÁ SLOVA

vulgarismus, zdvořilost, diskusní forum, pravidla

1. ÚVOD

Běžným a mnohdy kritizovaným jevem v komunikaci nejen na internetu je velký výskyt vulgarismů¹. Příčinu je možné spatřovat v částečné anonymitě a také proměnlivosti identity komunikantů. Na rozdíl od reálného světa kyberprostor neumožňuje přímé ověření toho, s kým komunikuji a jaký skutečně je. Uživatel sám vytváří svou identitu. Elektronické prostředí navíc umožňuje mít více identit najednou. „Jestliže lidé mají příležitost oddělit své činy od své osoby, svého já a své identity v reálném světě, cítí se mnohem méně zranitelní.“² Uživatel tak nemusí přebírat odpovědnost za případné vulgární vyjadřování, cokoliv napíše, nebude spojováno s jeho vlastní osobou.

Tento článek vychází z jazykového materiálu o rozsahu 1 508 stran. Analyzované texty pocházejí ze zpravodajských serverů *novinky.cz*, *lidovky.cz* a *idnes.cz*, konkrétně se jedná o záznamy z diskusních fór, která vznikají jako reakce na zveřejněné zprávy či komentáře. Celkově bylo shromážděno přes 10 000 diskusních příspěvků. Průměrná délka jednoho příspěvku je přibližně 18 slov. Sběr materiálu probíhal od října 2013 do července 2014. Citované pasáže neprošly žádnou jazykovou úpravou.

1 Například Uličný (2009), Lotko (2009), Müllerová (2006).

2 Faltýnek, 2002, s. 17.

Cílem této práce je zjistit, zda se tendence k vulgárnímu vyjadřování projevuje i ve sledovaných diskusních fórech. Pokusím se zjistit, na kolik jsou dodržována nebo porušována pravidla pro uživatele, případně které vulgarismy v tomto prostředí převládají a nakolik se liší situace na serverech lidovky.cz, novinky.cz a idnes.cz.

Tento druh virtuální komunikace bývá obecně považován za méně formální ve srovnání například s klasickou korespondencí. V elektronickém prostředí nebývají dodržovány formální zásady známé například z psaní dopisů. Přesto se pokusím na zkoumaném materiálu doložit také projevy zdvořilosti, tedy oslovení, pozdravy, zdvořilostní fráze atp.

2. VULGARISMY

V české lingvistice jsou vulgarismy vnímány spíše jako okrajové téma, kterému bývá věnována pouze drobná zmínka v rámci zpracování větších stylistických témat.³ „Problematice vulgarismů, součásti lexika všech uživatelů českého jazyka, se více věnují populárně naučné publikace či novinové články zábavného charakteru nežli publikace lingvistické. Celkově se v odborné literatuře vyskytuje pojednání o vulgarismech spíše sporadicky.“⁴

„Za vulgarizmy jsou nejčastěji považována slova (nebo slovní spojení), která v komunikaci, zejména veřejné, pocítujeme jako hrubá, sprostá, nízká, neslušná, tedy společensky nevhodná, nepřijatelná.“⁵ Podle Nového encyklopedického slovníku češtiny jsou vulgarismy pokládány „za jeden z prostředků verbální agrese, a to přímé, objevují-li se jako prostředek nadávání, urážení, proklínání apod., nebo nepřímé, objevují-li se jako „neslušná“ expresivní varianta pojmenování neutrálního.“⁶ Obdobně vysvětluje tento termín také Slovník nespisovné češtiny kolektivu pod vedením Jana Huga. Vulgarismy jsou charakterizovány jako výrazy odporující dobrému vkusu, jejichž eliminací by však obraz skutečné mluvy nebyl kompletní, ale zkrácený.⁷

Rozlišit můžeme vulgarismy s expresivním příznakem inherentním, u nichž tvoří expresivní příznak pevnou součást sémantické složky a bez ohledu na kontext o něj nemohou přijít. Jedná se například o vulgarismy vycházející tematicky z lexikální oblasti týkající se sexu a vyměšování (např. *piča, kurva, srát*). Druhou skupinu tvoří vulgarismy s expresivním příznakem adherentním, které se stávají vulgarismy až v momentě užití v určitém kontextu v konkrétním textu. V tomto případě často jako vulgarismy fungují názvy domácích zvířat (např. *prase, osel, svině*) nebo může jít například o lékařskou terminologii z oboru psychiatrie (např. *debil, idiot, imbecil*) apod.

3 Současná stylistika (2008), Slovník nespisovné češtiny (2009), Spisovnost a nespisovnost dnes (1996).

4 Bílková, 2014, s. 15.

5 Lotko, 2009, s. 49.

6 Zdroj: <https://www.czechency.org/slovník/VULGARISMUS>.

7 Hugo, 2006, s. 8.

OPEN ACCESS

V českých jazykovědných příručkách⁸ však chybí jednoznačná definice toho, co se za vulgarismus považuje, a co ještě nebo již ne. Jako příklad uvádím stratifikaci expresivních výrazů ze Slovníku spisovného jazyka českého⁹. S termínem vulgarismus tým autorů nepracoval. Vágně jsou definována slova hanlivá a zhrubělá, v rámci kterých jsou rozlišeny výrazy vulgární. Jako příklad uvádí *bordel, hajzl, chlastat*. Metodika třídění však není popsána.

Jednoznačnost do problematiky nevnaší ani novější zdroj — Internetová jazyková příručka¹⁰. V článku ředitele Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR a zároveň jednoho z autorů Internetové jazykové příručky se dočteme, že Internetová jazyková příručka „musí v nejvyšší možné míře vyjít vstříc nejen potřebám formálním, ale i potřebám komunikačním, má-li plnit beze zbytku svůj úkol. Komunikát je komplexní jazykový produkt, jehož forma je materiálním základem pro fungování v reálné komunikaci, a za tím účelem zahrneme do projektu též stylovou, resp. komunikační charakteristiku jazykových prostředků.“¹¹ Tento požadavek však není zcela naplněn. U řady příznakových lexémů v Internetové jazykové příručce není žádný příznak uveden (například u hesel *kripl, prdel, parchant, debil, blbec*).

Proto jsem došel k rozhodnutí vycházet z výše uvedené definice Edvarda Lotka a rozlišuji dále vulgarismy hrubé a méně hrubé podle toho, zda v nezměněné podobě jsou nebo nejsou zachyceny kontrolními programy a administrátory.

Užití vulgarismů ve veřejné komunikaci není vnímáno jako jazyková chyba, ale jako prohrěšek proti nepsaným společenským normám, jako projev neúcty a ponižování.

„Vulgarismus jako specifický prostředek exprese i apelu odreačovává stres, vyjadřuje agresi a může přinést ulehčení, ale bývá i ventilem zloby a nenávisti často bez vnější příčiny.“¹²

Jako příčiny užívání řečové agrese uvádí Edvard Lotko snižování intelektuální úrovně, úpadek jazykové kultury a obecný úpadek kultury v mezilidských vztazích. Oldřich Uličný spatřuje příčinu navíc v likvidaci sociálních bariér, uvolňování striktních mezilidských vztahů a „osvobození“ od úcty k autoritám i od obav z nich. Podobně současný stav hodnotí také polští badatelé Jan Mazur a Małgorzata Rzeszutko. „Verbální agresivita razí svou cestu v polské mediální komunikaci.“ Podle jejich mínění dochází k „hluboké devalvací komunikačních funkcí slovní zásoby v žurnalistice“.¹³ Z perspektivy diskusních fór k domácí politice může být příčinou také skutečnost, že se s vulgarismy běžně střetáváme také v projevech našich politiků, prezidenta nevyjímaje. Z dílčích výzkumů a pozorování vyplývá, že veřejné užívání vulgarismů „není věcí věku, ale postojů k životu a ke společnosti, sociálních rolí lidí, jejich povah, hodnot apod“.¹⁴

8 Mluvnice spisovné češtiny (1949), Česká mluvnice (1960), Mluvnice češtiny 1 (1986).

9 Havránek, 1971, s. XI.

10 Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.

11 Prošek, 2009, s. 208.

12 Uličný, 2009, s. 46.

13 Přeloženo z: Mazur — Rzeszutko, 2000, s. 160.

14 Bartošek, 1993, s. 13.

2.1 PREVENTIVNÍ OPATŘENÍ A PRAVIDLA

V prostředí sledovaných diskusních fór platí jasně stanovená pravidla a o jejich dodržování dbá správce:

„Smazány budou příspěvky vulgární nebo obscenní.“¹⁵

„Někoho jste nazvali hlupákem, pitomcem, kreténem nebo něčím ještě horším. Vážně, urážky nemáme rádi, a nedovolíme je nikomu a vůči nikomu. Stejně tak se rádi obejdeme bez „pivní“ úrovně debaty, laciné hospodské výkřiky vám smažeme.“¹⁶

„Nepřípustné jsou urážky, pomluvy, vulgarity, rasismus či ponižování jednotlivce nebo skupin osob. Nepříjemná je neúcta vůči zemřelým a jejich rodinám.“¹⁷

Na dodržování pravidel dbají tzv. administrátoři, kteří mají k dispozici programy, které automaticky vyhledávají zakázané výrazy v příspěvcích uživatelů.

V pravidlech tedy není (s výjimkou idnes.cz) jasně stanoveno, co je považováno za vulgarismus. Přesto by na základě výše citovaných zásad a opatření měly být příspěvky obsahující vulgarismy ihned smazány a při jejich opakovaném použití by měl uživatel přijít o přístup k diskusi. „Uživatelé, kteří budou pravidla porušovat, proto musejí počítat s tím, že jim může být přístup do názorového fóra na neomezenou dobu zablokován.“¹⁸ Navzdory předpokladu jsem v materiálech sloužících jako podklad k této práci objevil 229 vulgarismů. S viditelnými cenzurními zásahy jsem se setkal v diskusích poměrně zřídka.

2.2 VULGARISMY NA SERVERU IDNES.CZ

Na základě získaných dat je možné konstatovat, že kontrolní opatření v diskusích na serveru idnes.cz fungují. Výsledky také svědčí o větší kultivovanosti uživatelů. V celém zkoumaném materiálu jsem se setkal pouze se 17 vulgarismy. Navíc se jedná o vulgarismy, které řadím k méně hrubým¹⁹. Zkoumaný materiál obsahuje 13 342 slov, v průměru vychází jeden vulgarismus na 785 slov. Nejčastěji se jedná o deriváty od základu blb — *blbec*, *blbost*, *oblbování*, *oblbnutí* atp. (*Politika je společenská činnost spočívající v oblbnutí veřejnosti pro vlastní prospěch*). Kontrolou opakovaně prošly také tyto výrazy — *grázl* (*Gross je především grázl který si nakradl a teď když mu zubatá klepe na rameno, tak hledá možnosti jak podvést i toho nahoře*), *křivák* (*Horší je, pokud je někdo fešák jako jeho tata, ale křivák uvnitř 😊*) a *lump* (*Pane Pavelče, pokrytec a lump?*). Zajímavá

15 Zdroj: <https://www.novinky.cz/specially/dokumenty/160329-vitejte-v-nazorovem-foru-serveru-novinky-cz.html>.

16 Zdroj: <http://redakcni.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=317826>.

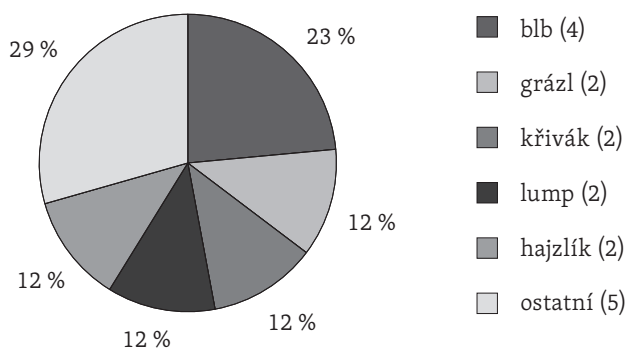
17 Zdroj: http://www.lidovky.cz/redakce.aspx?c=AO91215_094131_ln_redakce_tsh.

18 Zdroj: <https://www.novinky.cz/specially/dokumenty/160329-vitejte-v-nazorovem-foru-serveru-novinky-cz.html>.

19 Za méně hrubé považuji výrazy *blb*, *grázl*, *hajzlík*, *hlupák*, *gauner*, *křivák*, *buran*, *lump* apod.

je také skutečnost, že výraz *hajzl* přes administrátory a kontrolní programy neprošel, ale deminutivum *hajzlík* dvakrát ano (*Vyklubal se stejný hajzlík, jakých tam máme v politice přímo nastláno!*). Slovník spisovného jazyka českého popisuje výraz *hajzl* jako vulgární, špatný, mizerný člověk, lump. *Hajzlík* jako odvozenou zdobnělinu. K ostatním patří *ubožák*, *buran*, *spratek*, *prase* a *tupec*. Z hlediska příznakového hodnotí SSJČ výraz *blb* jako zhrubělý, výrazy *grázl* a *hajzl* jako vulgární, *lump* jako expresivní.

GRAF 1. Poměr mezi jednotlivými vulgarismy v diskusích na serveru *idnes.cz*

2.3 VULGARISMY NA SERVERU NOVINKY.CZ

Na serveru *novinky.cz* funguje kontrola vulgarismů neefektivněji. Celkem jsem našel 97 vulgarismů. Vzhledem k objemu studovaného textu se jedná o nižší frekvenci užití než v případě ostatních diskusních serverů. Studovaný materiál z tohoto serveru obsahuje 192 828 slov, v průměru vychází jeden vulgarismus na 1 988 slov. Na druhé straně zde najdeme širší spektrum vulgárních výrazů. I v tomto případě je nejfrekventovanější výraz *blb* a jeho odvozeniny — *blbej*, *blbec* (*Jak seš mladej, tak seš blbej, soudruhu!*). Čtrnáctkrát se v sledovaných diskusích objevuje výraz *hlupák*, případně *hlupáček* (*Pane Kupczaku jste neuvěřitelný hlupák*). Na třetím místě je pak výraz přejatý z němčiny — *gauner* (*To čeká český národ „pěkná“ budoucnost, když mládež volí piráty a politického gaunera Kalouska!*).

Mezi diskutéry je užívána také původně odborná terminologie z oblasti psychologie sloužící k označení dosaženého stupně inteligence — *idiot*, a *debil*. V tomto případě se jedná o vulgarismy s expresivním příznakem adherentním:

1. *idiot* (*Asi proto taky prohlásil jeden britský premier že studenti kteří volí pravici jsou idioti*);
2. *debil* (*Profesor Cyril Höschl kdysi řekl, že třetina národa jsou debilové, třetina alkoholici a třetině je všechno jedno*).

Pokud na nevhodný příspěvek narazí administrátoři na *novinkách.cz*, příspěvek nezmizí, výsledek vypadá v diskusi takto:

Pavel Kuchař, Praha

Čtvrtek, 17. listopadu 2016, 12:42:30 | [Souhlasím](#) | [Nesouhlasím](#) | +14

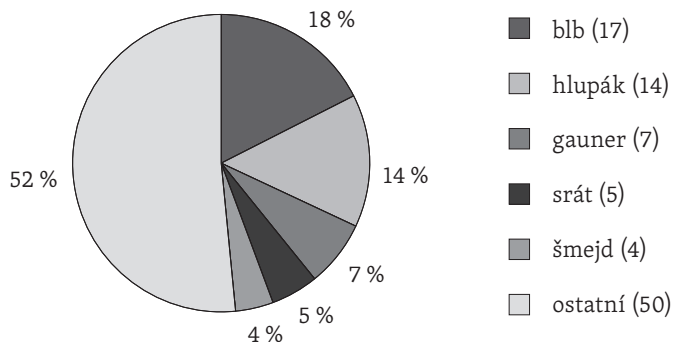
Tento příspěvek byl smazán redakcí, protože porušoval [Pravidla pro vkládání příspěvků](#). Opakované porušování pravidel může mít za následek zablokování účtu.

(Zdroj: <https://www.novinky.cz/diskuse?id=465426&articleId=/domaci/420914-nekteri-poslanci-radi-zpatecku-a-nepodpori-tresty-za-hanobeni-prezidenta.html§ionId=8>)

Diskuse na tomto serveru jsou jednoznačně nejdelší. To je dáno nejvyšším počtem aktivních diskutérů. Zřejmě z tohoto důvodu administrátoři nestihnou projít všechny texty. Na tuto skutečnost spoléhá řada diskutérů. Kontrolní program pak již není obtížné obejít, a proto se na tomto serveru setkáváme s řadou kreativně užitých vulgarismů inherentních i adherentních: *Břetislav z Ostravy tu píše, že KSČ tuto zemi dovedla do sr.a.č.e.k. V době recese by se z toho oranžády pos...li a to by jste koukali na ty čísla dluhu, jaké by jsme měli nyní. Komunisti. Babišovy sr_čky nebrat, nejíst, nečíst a neposlouchat. Od 89 nas ty pra.zsata okradaj a nic jineho.* Administrátorům zcela jistě unikl i tento příspěvek: *Babiš-kur.va,ani omylem!*

Z hlediska příznakového hodnotí SSJČ výrazy *hlupák* a *gauner* jako neutrální, *šmejd* jako hanlivý, *idiot* zhrubělý. Výraz *debil* je popisován pouze jako termín.

GRAF 2. Poměr mezi jednotlivými vulgarismy v diskusích na serveru *novinky.cz*

Ve skupině ostatní jsou zastoupeny výrazy *grázl*, *hňup*, *chamrad'*, *hovado*, *tupoun*, *pitomec* aj.

2.4 VULGARISMY NA SERVERU LIDOVKY.CZ

Ze srovnání pravidel a postupů vyplývá, že na tomto serveru je kontrola příspěvků velmi benevolentní. Mezi sledovanými servery mají *lidovky.cz* nejvyšší frekvenci v užívání vulgarismů. Materiál ze serveru *lidovky.cz* obsahuje 44 473 slov. V průměru

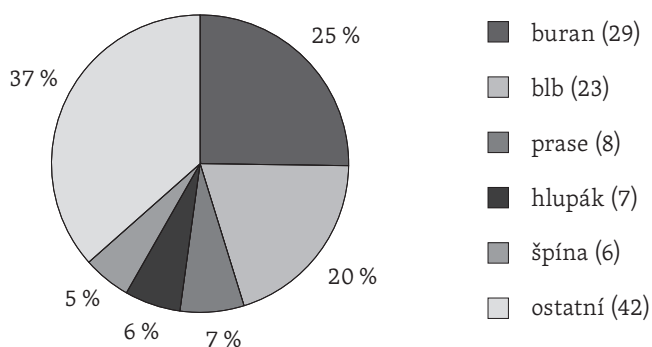

v tomto prostředí vychází jeden vulgarismus na 387 slov. Celkem jsem jich v textu našel 115. Tomu odpovídá i jejich rozmanitost. Nejčastěji se opakujícím vulgarismem v diskusích na serveru lidovky.cz je na rozdíl od konkurenčních serverů slovo *buran* a od něj odvozené tvary *buranství*, *buranský* atp. (*Dej něco k věci už konečně i ty a nepřistěkávej tady k příspěvkům!!! Jsi stejný buran jako to Machovské pako!!!*). Na druhé pozici pak jsou vulgarismy se základem *blb* (*Tím myslím i prodejnou prostitutku, která spáchala tento přiblblý článek*). Ve zkoumaném vzorku jsou mezi uživateli oblíbené také vulgarismy s expresivním příznakem adherentním — šestkrát se opakuje označení *špína* (*Že něco takového píšete vy, který jste se postavil na stranu „majora Zemana“*. *Vy jste kašpar a špína v jedné osobě, Klimecký.*), nebo *prase* (*Teď se chováte jako prase. Ulhané prase, protože já nikoho nenapadám za jeho názor.*). Dvakrát je zde také užít k označení prezidenta Zemana výraz *prasedent* (*Teď se nám soudruh prasedent řídí známou poučkou: Mlčeti zlato, mluvíti pitomosti*), tedy hanlivě vyznívající spojení slov *prase* a *prezident*.

Hrubé vulgarismy by kontrolní program i v případě serveru lidovky.cz zachytil. Proto jej uživatelé různými způsoby obcházejí. Většinou se jedná o vynechání hlásky, použití zástupného znaku nebo číselného vyjádření, případně užití obecně srozumitelné zkratky:

*Machové, Zahradilové a spol. jsou prostě odporní zm.di, nic jiného;
Zeman si nežadává se žádnými kuwami, štetkami, špinami, tak jako starý popleta kníže!!!;
Já vám to řeknu asi takto: Mach ať jde klidně do 3,14či;
Celá EU je jedna velká pí*a;
Tak to by visel i kkt. Kalousek!!!*

Z hlediska příznakového hodnotí SSJČ výrazy *prase* jako zhrubělý, *špína* jako hanlivý.

GRAF 3. Poměr mezi jednotlivými vulgarismy v diskusích na serveru lidovky.cz

Ve skupině ostatní jsou zastoupena slova a slovní spojení jako *brát si do huby*, *drž hubu a krok*, *křupan*, *křivák*, *hovado*, *duševní syfilitik*, *imbecil*, *chcípák* aj.

3. ZDVOŘILOST

„Zdvořilost jakožto vlastnost komunikování souvisí s efektivitou komunikace (usnadňuje získávání a výměnu informací, podílí se na ovlivňování postojů adresáta), ale také s existujícími interpersonálními vztahy, jejich vývojem, případně i s jejich využíváním a řízením.“²⁰

Zdvořilost je obtížně uchopitelný pojem, proto není snadné vymezit, co je považováno za zdvořilé a co již za nezdvořilé. Jako zásadní se mi jeví nahlížet na zdvořilost z perspektivy komunikačního kontextu s přihlédnutím k specifickým rysům diskursu. Na základě toho vycházím z předpokladu, že zdvořilost vzniká až v konkrétní komunikační situaci, není tedy obsažena inherentně. Jen v konkrétním komunikačním kontextu může plnit své specifické funkce — „může na jedné straně sloužit jako snaha vytvořit a udržet přátelské vztahy mezi účastníky komunikace nebo jako vyjádření ohleduplnosti k druhým nebo projev ochoty, ale může být na straně druhé použita či zneužita i za účelem ironie nebo zesměšnění“.²¹

Jiří Kraus²² uvádí jako příklady zdvořilosti pozdrav, vhodné oslovení, volbu tykání a vykání, příkazy a otázky s užitím kondicionálu a kulturní jazykový projev. Doplnit můžeme schopnost adekvátní omluvy nebo poděkování. S podobným pojetím se můžeme setkat i u Jarmily Panevové²³, která pracuje s termínem honorifika.

V internetových diskusních fórech je komunikace zpravidla formálnější než například ve WWW chatu²⁴, proto si uživatelé ve většině případů vykájí. To platí také o sledovaných diskusích k domácí politice. V případě porušení tohoto nepsaného úzu nebývá výjimkou, že se uživatel razantně ohradí (ukázka je ze serveru lidovky.cz):

Hlavně že vy nepoštekáváte, nejste sprostý a nechováte se jako prase. Jako prase se chováte, protože tykáte cizím lidem. To vás rodiče neučili, že se cizím lidem netyká? To hulvátství jste zdědil po nich? Byli vaši rodiče taky tak nevychovaní spratci jako vy? Nebo jen pokazili vaši výchovu? Prozradíte nám to?

Zkoumaná diskusní fóra nejsou typická pouze užíváním vulgarismů. Také v tomto prostředí můžeme při bližším zkoumání narazit na zdvořilostní fráze a konvenční projevy, které jsou typické spíše pro písemnou korespondenci. Na serverech lidovky.cz a novinky.cz se tak můžeme setkat s pozdravy (*Dobré ráno a hezký den; Dobrý den*), stejně tak i s pozdravy na rozloučenou, které obvykle tvoří závěr příspěvků (*Přeji pěkný večer; Děkuji za pokec a přeji dobrou noc; Přeji všem dobrým krásný den*). Ne vždy se však musí jednat o pozdrav ostatních diskutujících (*Babišovi nevěřím ani DOBRÝ DEN*). V uvedeném příkladu z diskusního fóra serveru novinky.cz je sousloví použito ve významu „nevěřit ani slovo“, „nevěřit nic“. V diskusích na zpravodajském serveru idnes.cz jsem podobné projevy zdvořilosti ve studovaném materiálu neidentifikoval.

²⁰ Hirschová, 2006, s. 170.

²¹ Zítková, 2007, s. 59.

²² Kraus, 1996, s. 32.

²³ Panevová, 2009, s. 101–108.

²⁴ Jandová, 2006, s.31.

OPEN ACCESS

Nezřídka se v diskusích setkáme také s poděkováním, většinou se jedná o projev vděku za příspěvek, odpověď nebo názor (*dobrý den pane Karas, vystihl jste vše velmi dobře. Díky za Váš příspěvek; Děkuji za odpověď pane Zemáku.; Děkuji, za sebe říkám: nechci ☹*). Zajímavé případy pak tvoří ironická poděkování za pejorativní označení (*jináč děkuji za „laciného „ antikomunistu, takového ještě ve sbírce ještě nemám...; Děkuji za poklonu*).

K projevům zdvořilosti náleží také určité způsoby oslovení. V diskusních fórech jsem se nejčastěji setkal s oslovením *pane/ paní* (*Pane Musile, raději 100 nemehel, než jednoho Filipa, či Semelovou. 🙌🙌; paní Šmirousová vidím, že z vás demokracie jen čiší.*). „Skutečnost, že *pane* funguje v oslovení jako honorifikum, nikoli jako prostý vokativ subst. *pán*, a to i při uvádění se jménem v nom. sg., dokládá nemožnost užít *pán* právě ve spojení s nominativem.“²⁵ V některých případech je důraz na zdvořilost zesílen přívlastkem *vážený, milostivá, milý* apod. (*Dobré ráno, vážený pane; Milý pane Pechare, já jsem v EU spokojen*). V některých případech má však takový příspěvek jednoznačně ironický ráz (*Každá vaše věta je perla plná protichůdností. Jak vy to dokážete, milostivá?*), který může být zvýrazněn užitím emotikonů nebo rýmu (*Milý pane Sovadina, to je zase hovadina!*).

K prostředkům zdvořilosti patří také schopnost vyjádřit omluvu. „Jde o konvencionalizované vyjádření lítosti mluvčího nad újmou, kterou adresát zaviněním mluvčího utrpěl.“²⁶ (*Pane Skuplíku, omlouvám se za svoji hovorovou češtinu; Díky za info a omlouvám se. Je mi líto ale musím končit. Pardon, správný název příspěvku je: Všichni odborníci, spojte se*).

Jako zajímavost bych uvedl, že se v studovaném materiálu dvakrát vyskytuje účelově užitě onkání. V obou případech na serveru lidovky.cz (*Já se slušně zeptal, poštekávat jste sem přišel vy. To si ráčej nechat někam na pavlač*). Se zdvořilým avšak archaickým onkáním jsem se ve studovaném vzorku nesetkal.

4. SHRNU TÍ

Z výzkumu vyplývá, že rozmanitost a originalita v užívání vulgárních výrazů mezi uživateli diskusních fór je na vysoké úrovni. A to i navzdory striktně stanoveným pravidlům a kontrolním opatřením. S vulgarismy se nejčastěji setkáme na serveru lidovky.cz, nejspíše se diskutuje na serveru novinky.cz. V bohatém rejstříku převládají méně hrubé výrazy — napříč fóry se nejčastěji vyskytují slova odvozená od základu *blb*, následují *buran, hlupák a prase*. V materiálu jsem se nesetkal s žádnými nově přejatými cizími vulgarismy.

„Problémy s vulgarismy začínají tehdy, když jich nadužíváme.“²⁷ Ve zkoumaném materiálu vychází v průměru přibližně jeden vulgarismus na 1 000 slov. Vzhledem k obecnému stavu na internetu předpokládám, že toto množství nijak nevybočuje z běžné praxe. Zvláště s přihlédnutím ke skutečnosti, že se jedná o převážně muž-

25 Hirschová, 2006, s. 178.

26 Hirschová, 2006, s. 185.

27 Přeloženo z: Skudrzykowa — Urban, 2000. s. 148.

skou společnost a že se komunikanti většinou neznají osobně. Tato skutečnost však nemění nic na tom, že diskutující na internetu bez větších rozpaků nejen oponentům píše věci, za které by se dříve v písemném kontaktu styděli a kterých by se neodvážili v případě kontaktu přímého. Liberalizace společnosti se tedy výrazně projevuje i v jazyce na internetu. Nabízí se otázka, kam až bude tento trend pokračovat, zda již jazyková neformálnost dosáhla svého vrcholu a kam až mohou vulgarismy proniknout?

Odlišná je situace u projevů zdvořilosti. Ukazuje se, že nekonvenčnost projevů v diskusních fórech k domácí politice není absolutní. Jisté komunikační konvence se i v tomto prostředí dodržují (například vykání). Se zdvořilostními frázemi se však setkáváme ve srovnání s vulgarismy jen zřídka, navíc se v některých případech jedná o prostředek k vyjádření ironie. S projevy zdvořilosti se v rámci sledovaných diskusních fór nejčastěji setkáme na serveru lidovky.cz. Z perspektivy komunikačních norem podmíněných společenskou konvencí však můžeme konstatovat, že pro tento typ internetové komunikace, při srovnání s ostatními formami komunikace, je typický poměrně rozsáhlý výskyt nezdvořilého vyjadřování s minimem konvencionalizovaných formulí řečové etikety.

LITERATURA

- BARTOŠEK, J. (1993): *Jazyk současné české politiky: pro posluchače sociologie, žurnalistiky a bohemistiky FF UP*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého.
- BÍLKOVÁ, K. (2014): *Vulgarismy v češtině*. Ostrava: Diplomová práce. Ostravská univerzita, Filozofická fakulta.
- FALTÝNEK, L. (2002): *Psychologické aspekty komunikace na internetu*. Hradec Králové. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Fakulta informatiky a managementu.
- HAVRÁNEK, B. a kol. (1971): *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- HUGO, J. a kol. (2006): *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. Praha: Maxdorf.
- HIRSCHOVÁ, M. (2006): *Pragmatika v češtině*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- JANDOVÁ, E. (2006): *Čeština na www chatu*. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta.
- JELÍNEK, M. — VEPŘEK, J.: Vulgarismus. In: *CzechEncy — Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/VULGARISMUS>.
- KRAUS, J. (1996): Jazyková zdvořilost a nezdvořilost. In: S. ČMEJRKOVÁ a kol. (eds.), *Čeština, jak ji znáte i neznáte*. Praha: Academia, s. 30–32.
- LOTKO, E. (2009): K otázce vulgarizmů, zejména v současné veřejné komunikaci. In: *Bohemica Olomucensia*. Olomouc: FFUPOL, s. 49–55.
- MAZUR, J. — RZESZUTKO, M. (2000): Słownictwo „NIE” jako przykład agresji i wulgaryzacji języka we współczesnej polszczyźnie. In: *Słownictwo współczesnej polszczyzny w okresie przemian*. Lublin: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, s. 149–160.
- MÜLLEROVÁ, O. (2006): Chat jako konflikt. In: E. JANDOVÁ a kol., *Čeština na WWW chatu*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, s. 201–206.
- PANEVOVÁ, J. (2009): On honorification in Czech: The Czech polite forms: Theory and corpus data. *Juznoslovenski filolog*, 65, s. 101–108.

PROŠEK, M. (2009): Stylová charakteristika jazykových prostředků. In: M. POVAŽAJ (ed.), *Jazyková kultúra na začiatku tretieho tisícročia. Zborník materiálov z vedeckej konferencie konanej 9.-10. septembra 2004 v Bratislave*. Bratislava: VEDA, s. 208–212.

SKUDRZYKOWA, A. — URBAN, K. (2000): *Mały słownik terminów z zakresu socjolingwistyki i pragmatyki językowej*. Kraków: Tow. Miłośników Języka Polskiego,

ULIČNÝ, O. (2009): Lingvistické a psychosociální aspekty užívání agresivních verbálních prostředků, zvl. vulgarismů, v současné veřejné české komunikaci. In: *Eurolingua&Eurolitteraria 2009*. Liberec: TUL, s. 43–47.

ZÍTKOVÁ, D. (2007): *Komunikační přístup ke zdvořilosti a jeho aplikace na reklamní texty*. Praha. Disertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta.

Rostislav Gromnica | Katedra českého jazyka, Filozofická fakulta, Ostravská univerzita v Ostravě |
Reální 5, 701 03 Ostrava
amg@post.cz